

Josep Maria Subirachs o les tribulacions d'un apòstata

Es indubtable que si, al nostre país, hi havia algun artista digne de treballar en un temple expiatori, aquest era Josep Maria Subirachs.

La història de les seves tribulacions pels camins del pecat va començar pels volts de l'any 64. Per aquestes dates, l'encara jove Josep Maria (que, fins aleshores, tret d'alguna *peccata minuta* d'adolescència, s'havia mogut per les sendes de la virtut moderna) va caure en la temptació neofigurativista, i va pecar. Durant els vint anys que van seguir a la seva caiguda, i en paraules d'una prestigiada crítica, "va anar cobejant cada cop més el classicisme, allunyant-se, per tant, del camí innovador que havia emprès".

A pesar de les contínues reincidències, i de la seva "col.laboració" artística amb ell porciolisme, Subirachs era considerat per cert sector de la crítica oficial d'esquerres, com un pecador recalitrant, però recuperable (pel que fa al "col.laboracionisme", pocs podien tirar la primera pedra, i, en escultura, el figurativisme, era, finalment, si no estava acompanyat d'altres faltes, un pecat redimible amb una mica de silici avantguardista i tres paresnostres de penitència abstracta). Però un dia totes aquestes esperances de salvació van revelar-se vanes. L'any 83 o 84, llegint les *Postil.les* d'Eco a *El nom de la rosa*, el pecador va caure del cavall i va esdevenir apòstata. Subirachs acabava de convertir-se a la postmodernitat. I la postmodernitat, segons el catecisme progressista, era, per definició, un art definitivament retrògrad, de dretes i reaccionari. Era obvi que Subirachs estava condemnat a rebre sobre la seva esquena els mateixos pals que la displicència alhora indignada i burleta dels moderns locals propinava, des de feia uns anys, a unes espatlles més amples que les seves: les de l'abominable monstre de Les Arcades du Lac, Ricard Bofill.

La resta de la història és prou conegu-

da. ¿Què se'n va fer d'aquell escultor genial que, segons Alexandre Cirici, lligava el teatral patetisme de Gaudí i la incisiva concatenació de Picasso? L'antiga esperança de l'escultura avantguardista catalana, el relleu generacional de Moore, el Chillida nostrat, va anar de mal en pitjor. No content de manifestar el seu escàs interès per la l'obra indiscutible de Miró, va gosar enfrontar-se al sant pare de la modernitat catalana (Antoni Tàpies) en la polèmica que aquest va posar en marxa contra l'antologia de Salvador Dalí, i la "recuperació institucional" del pintor empordanès. L'anatema contra Subirachs va ser tan irreversible com el que des de feia uns anys pesava sobre altres dalinians tan conspicus com J.J. Tharrats i Modest Cuixart. La displicència es va convertir en sarcasme.

Els primers vuitanta no eren temps gaire propicis a la frivolitat. Encara es creia en la *política cultural* i en la utilitat d'atacar les realitzacions o els principis d'aquesta per enderrocar governs sense majories absolutes. Els encàrrecs del govern convergent a un escultor que (a causa de la seva confessa postmodernitat i a pesar de ser partidari de les places dures de l'era Bohigas) era, d'entrada, un complot reaccionari, van començar a proliferar. Les crítiques, també van fer-ho en progressió geomètrica.

Feliçment, un bon dia la Generalitat de dalt, amb l'esperit pactista que possibilitava la majoria absoluta, va descobrir que donar suport a l'obra de Subirachs era fer política unitària. I amb molt bon criteri, va compaginar les seves devocions estètiques pel neonoucentisme escultòric amb les seves obligacions patriòtiques i l'obra del nostre únic i indiscutible pintor universal (que, amb un esperit de servei que l'honora, havia fet notar a través d'indignats articles a la premsa, els greus i pertinaxos errors i desviacions de la política institucional). Pel que fa a les

institucions, tot començava a anar convenientment. Tàpies va rebre, com Subirachs, una medalla d'or de la Generalitat de Catalunya i va rellevar aquest com a decorador palatí, (tot i així, l'escultor no va ser deixat a la mà de Déu. L'encàrrec del monument a Macià i l'apadrinament per part de Pujol de la seva antològica a Tòquio permeten afirmar que, a diferència de Tàpies, continua sent un sicari convergent).

Subirachs, el trànsfuga de l'abstracció, el postmodern, l'escultor del porciolisme i del pujolisme, tenia, en definitiva, moltes culpes que expiar. Però va cometre la blasfèmia de no resistir la temptació de fer-ho en un temple expiatori que, segons un manifest firmat feia vint anys per un grup de cent tres personalitats de la progressia barcelonina dels seixanta (entre elles el mateix Josep Maria Subirachs, aleshores simple aprenent de pecador), era intocable. Les reaccions no es van fer esperar. A les esperables crítiques *sotto voce* de la vella guàrdia de la segona avantguarda i de la seva cort, es va sumar, pràcticament abans que l'escultor toqués una sola pedra, l'aparició a la revista *Artics*, dedicada al "tràfic d'idees", d'un curiós anunci gratuït a tota pàgina que resava "Subirachs, deixa en pau la sagrada escultura".

Vicenç Altaió, director d'*Artics*, avantgardista impenitent de la tercera generació (protagonista d'experiments literaris tan plorats per la progressia dels setanta com les revistes *Tarotdequinze* i *Esxcna* i la col·lecció de poesia "Cristalls") i un dels representants més obvis del que se sol anomenar "modernitat convergent" (membre de la comissió assessora per a la modernització de la cultura del conseller del ram i també del consell editorial de la revista *Cultura* de la Generalitat) acabava de canviar el seu vestit de traficant d'idees per una disfressa de duaner

ideològic. El just procés inquisitorial contra el pecador estava a punt per a la taula. Només calia servir-lo.

I *Artics* n'ha preparat la cerimònia. Com a aperitiu, una recollida pública d'insults/anatemes. Com a tall, una lectura pública d'una antologia d'aquests anatemes per escarni de l'heretge. Com a postres, la incineració en efígie del pecador convicte.

Les primeres reaccions semblaven indicar que ens trobàvem davant de l'enèsima reedició del ritual de la víctima propiciatòria. La modernitat escindida ideològicament per la transició era a punt de fonamentar un nou ordre unitari exiliant l'esteticisme pre i postmodern de la república de les arts. Tots els pecats convergents havien de ser redimits en la crema simbòlica d'algú capaç d'assumir totes les culpes anteriors. Només d'aquesta manera el nou parce cultural semblava possible. Només així els projectes demeritzadors de la Generalitat podien ser legítims. Només així es podia consumir d'una vegada per totes la modernitat. Però, paradoxalment, les proves-insults recollides contra el bon emissari, que aquests dies circulen mecanografiades, responen a tronats criteris sobre el bon gust que no tenen res a veure amb els de la modernitat estètica. Potser perquè les escultures de Subirachs per a la Sagrada Família són més lletges del que era previsible. Potser perquè la modernitat s'ha tornat tan esteticista, acadèmica, reaccionària, conformista, vulgar i acomodaticia com el mateix Subirachs. És igual. El cas és que, volent insultar Subirachs, la modernitat barcelonina ha acabat insultant-se ella mateixa i que, de manera ineluctable, cremant la seva efígie es convertirà en la quinta essència del kitsch postmodern i del xaronisme petit burgès.

Josep Maria Ruiz Simon